

Vragen gesteld door de leden der Kamer, met de daarop door de regering gegeven antwoorden

603

Vragen van de leden **Gabriëls, Thijssen, Kröger** (allen GroenLinks-PvdA), **Kostić** en **Teunissen** (beiden PvdD) aan Minister van Klimaat en Groene Groei en de Staatssecretaris van Infrastructuur en Waterstaat over *de Joint Letter of Intent met Tata Steel, de fors hogere uitstoot van Tata Steel, staalslakken en de forse salarisverhogingen van directieleden bij Tata Steel* (ingezonden 24 oktober 2025).

Antwoord van Minister **Hermans** (Klimaat en Groene Groei) en van Staatssecretaris **Aartsen** (Infrastructuur en Waterstaat) (ontvangen 9 december 2025). Zie ook Aanhangsel Handelingen, vergaderjaar 2025–2026, nr. 357.

Vraag 1

Bent u bekend met het bericht «Omgevingsdienst ziet fors hogere uitstoot Tata Steel in 2024»¹?

Antwoord 1

Ja.

Vraag 2

Wat vindt u ervan dat Tata Steel Nederland (TSN) vorig jaar van meerdere stoffen significant meer heeft uitgestoten dan de jaren ervoor? Wat verklaart exact de toename van de uitstoot van benzeen, lood, nikkel en zink?

Antwoord 2

Tata Steel Nederland (TSN) rapporteert een hogere uitstoot voor een aantal stoffen in het Milieujaarverslag (e-MJV) 2024 dan in voorgaande jaren is gerapporteerd. Hiervoor zijn meerdere oorzaken mogelijk.

De Omgevingsdienst Noordzeekanaalgebied (OD NZKG) is vaker eigen metingen gaan uitvoeren en heeft daarmee meer inzicht gekregen in de emissies van het bedrijf. Zo heeft de OD NZKG in 2024 stoffen gemeten die niet eerder door TSN zijn gemeten of gerapporteerd. Ook meet de OD NZKG op meerdere plaatsen op andere manieren dan het staalbedrijf dat zelf eerder heeft gedaan. TSN heeft deze nieuwe metingen op verzoek van de OD NZKG meegenomen in het e-MJV over 2024. Er kunnen ook andere oorzaken zijn voor verschillen tussen uitstootgegevens, bijvoorbeeld wijzigingen in de

¹ Trouw.nl, 6 oktober 2025

productie- of procesomstandigheden van de fabriek. De OD NZKG heeft TSN om een verklaring gevraagd voor de gerapporteerde toenames. Wij wachten deze verklaring van de gerapporteerde toenames, net als de OD NZKG, af.

Vraag 3

In hoeverre is deze hogere uitstoot te wijten aan het feit dat de uitstootmeting van beide kookgasfabrieken is meegenomen in 2024?

Antwoord 3

Zie ook het antwoord op vraag 2 waarin wordt toegelicht dat hogere uitstoot meerdere oorzaken kan hebben.

Bij het opstellen van een e-MJV moeten representatieve gegevens worden gebruikt. Met de metingen die zijn uitgevoerd door de OD NZKG zijn nieuwe inzichten ontstaan over de emissie die daadwerkelijk uit de schoorsteen komt. Deze uitgevoerde emissiemetingen zijn vervolgens verwerkt in het e-MJV, waardoor de jaarvrachten van een aantal stoffen hoger uitvalt.

Vraag 4

Wat betekenen deze resultaten voor de aanzeggingsprocedure van de provincie? Klopt de aanname dat de overtredingen bij de Kookgasfabriek 2 niet zijn beëindigd en dat intrekking van de vergunning een stap dichterbij is gekomen?

Antwoord 4

Dat is op dit moment nog niet te zeggen. De besluiten op dit onderwerp zijn aan het bevoegd gezag, de provincie Noord-Holland en de door haar gemandateerde OD NZKG. De aanzeggingsprocedure bij de Kookgasfabriek 2 is in 2024 door de OD NZKG in gang gezet. TSN heeft bezwaar gemaakt tegen dit besluit. In het vierde kwartaal van 2025 verwacht de Provincie Noord-Holland een besluit op bezwaar te nemen. Wanneer dit besluit op bezwaar zal worden gepubliceerd, zal ook bekend worden welke feiten en omstandigheden aan het besluit ten grondslag zijn gelegd.

Vraag 5

Wat betekent de grotere uitstoot van grotendeels zeer zorgwekkende stoffen voor de gezondheid van omwonenden?

Antwoord 5

Het is nu nog niet mogelijk om met zekerheid te zeggen wat de hogere gerapporteerde uitstoot voor effect heeft, onder andere omdat de oorzaken van de hoger gerapporteerde uitstoot nog niet bekend zijn (zie ook antwoord op vraag 2). Wel is duidelijk dat de door de jaren heen gemeten luchtkwaliteit in de leefomgeving niet is veranderd door de hogere gerapporteerde emissie in 2024².

In de IJmond staat een vast luchtmeetnet waarmee de luchtkwaliteit in de leefomgeving (de immissie) wordt gemeten. De immissie betreft de concentratie op leefniveau, in de lucht die wij inademen en is daarmee relevant voor de mate waarin de leefomgeving gezond is. Uit de immissiemetingen blijkt dat in 2024 op alle meetlocaties wordt voldaan aan de wettelijke EU-grenswaarden voor de luchtkwaliteit. Het luchtmeetnet meet de actuele luchtkwaliteit en staat los van wat er met de emissiemetingen door de OD NZKG is geconstateerd en wat er in het e-MJV 2024 is gerapporteerd.

Vraag 6

Waren deze cijfers al bekend toen de Joint Letter of Intent (JLoI) met TSN werd ondertekend?

Antwoord 6

Deze getallen zijn voorafgaand aan publicatie vertrouwelijk en onder embargo van openbaarmaking gedeeld met de Rijksoverheid.

In de JLoI worden afspraken gemaakt over maximale emissies in 2030. De maximale emissies voor 2030 die in artikel 3, lid 2 van de JLoI zijn opgeno-

² https://www.noord-holland.nl/bestanden/pdf/Gezonde_leefomgeving_Milieu/GGD%20jaarrapport%20luchtkwaliteit%20IJmond%202024.pdf

men, zijn geverifieerd en gevalideerd door een technische adviseur van de staat. Daarnaast bevat de JLoI een bepaling (artikel 11, lid 12) waarin is opgenomen dat de maximale emissies geactualiseerd kunnen worden als er nieuwe inzichten zijn.

Vraag 7

Wat is er met het advies «Geef meer duidelijkheid over de effecten van de transitie op emissie van de zeer zorgwekkende stoffen en neem de doelstellingen in het advies van de Expertgroep over» van de Expertgroep Gezondheid IJmond gedaan?

Antwoord 7

In artikel 6.12 van de JLoI is hier meer over opgenomen. Zie hieronder het artikel (geparafraseerd uit het Engels):

«12. Partijen nemen kennis van het advies van de Adviescommissie ten aanzien van de emissiedoelstellingen.

- a. *TSN zal aangeven hoe de door de Projecten gerealiseerde reducties en de verwachte reducties van Groen Staal Fase 2 van de transitie zich verhouden tot de door de Adviescommissie aangegeven emissiedoelstellingen.*
- b. *TSN blijft haar bedrijfsvoering verder ontwikkelen en optimaliseren, teneinde de uitstoot meer te beperken dan vermeld in artikel 3, lid 2, rekening houdend met technische en operationele haalbaarheid en kostenoverwegingen.».*

Zoals ook in de begeleidende Kamerbrief bij de JLoI aangegeven, zijn niet alle doelstellingen van de Expertgroep met de maatwerkafpraak haalbaar. Dat vraagt om meer maatregelen, meer middelen en meer tijd. De Expertgroep geeft advies over de doelstellingen uitsluitend kijkend naar de beoogde gezondheidswaarden. De Expertgroep geeft zelf in haar advies aan dat om de door hen voorgestelde waarden te behalen het onder andere nodig is om de sinterfabriek en de hoogovens te sluiten³. Dat vraagt dus de sluiting van een additionele hoogoven en de gehele sinterfabriek. Dit zou gaan om grote ingrepen bovenop de voorziene sluiting van Hoogoven 7 en Kookgasfabriek 2, die vervangen worden door de Direct Reduction Plant en de Electric Arc Furnace (de «DRP-EAF») in het kader van de eerste fase van de vergroening waarop de maatwerkafpraak ziet. Dat zijn grote projecten die niet binnen de scope van deze maatwerkafpraak vallen. In het advies van de Adviescommissie Maatwerk Verduurzaming Industrie, samen met de Expertgroep Gezondheid, is in de conclusie ook aangegeven dat er zonder maatwerkafpraak geen vooruitgang in de gezondheid optreedt en dat stoppen met een maatwerkafpraak daarom niet gewenst is.

Vraag 8

Waarom is het advies van de Expertgroep Gezondheid IJmond om een reductie van 90% voor Polycyclische Aromatische Koolwaterstoffen (PAK's), benzeen en een selectie aan metalen op te nemen niet opgenomen in de JLoI, terwijl dit volgens de expertgroep zorgt voor een grote verlaging van gezondheidsrisico's? Kunt u deze keuze onderbouwen zonder dat de gezondheidseffectrapportage is afgerond?

Antwoord 8

Een reductie van 90% van PAK's is zoals de Expertgroep zelf ook toelicht in haar advies alleen mogelijk als naast Kookgasfabriek 2, ook Kookgasfabriek 1 sluit⁴.

De beide Kookgasfabrieken zijn de start van het productieproces bij TSN. Als beide tegelijk sluiten zonder dat daarvoor vervangende installaties, zoals een Direct Reduced Plant (de «DRP»), worden gebouwd zal het productievermogen van de fabriek dusdanig worden aangetast dat verdere financiering van de transitie zeer uitdagend wordt. Daarom wordt door TSN een gefaseerde transitie beoogd, waarbij eerst de helft wordt vervangen (KGF2 en HO7) en in een tweede fase de resterende helft (KGF1 en HO6). De maatwerkafpraak heeft betrekking en budget voor de eerste fase, de tweede fase zal het bedrijf

³ Advies AMVI over concept-Joint Letter of Intent met Tata Steel, p. 40

⁴ Advies AMVI over concept-Joint Letter of Intent met Tata Steel, p. 41

zelfstandig moeten financieren. Met de maatwerkafpraak kan niet in één keer de volledige transitie worden behaald, dat vraagt meer maatregelen, meer middelen en meer tijd. Wel wordt met de maatwerkafpraak een significante stap gezet richting de beoogde reductiepercentages van de Expertgroep.

Vraag 9

Bent u bekend met het artikel «Salaris van Tata-directie verdubbeld, terwijl medewerkers geen kerstpakket meer krijgen?»⁵

Antwoord 9

Ja.

Vraag 10

Wat vindt u van dit nieuws?

Antwoord 10

Het kabinet snapt dat dit artikel en deze kop vragen oproepen. Ondanks het feit dat het beloningsbeleid van een private onderneming in principe de verantwoordelijkheid van de onderneming zelf is, wil de staat in de maatwerkafpraak met Tata Steel afspraken maken over het beloningsbeleid. De maatwerkafpraak geeft hier gezien de aard en omvang ook de reden en mogelijkheid voor. Daarom is in artikel 10 van de JLoI opgenomen dat TSN een passend, redelijk en uitlegbaar beloningsbeleid moet implementeren. De daadwerkelijke invulling hiervan is onderdeel van de uitwerking van de JLoI in een maatwerkovereenkomst.

Vraag 11

Vindt u het eerlijk dat de salarissen van de directie van TSN omhoog zijn gegaan terwijl er op de werkvloer op kerstpakketten, overwerkmaaltijden en koffie wordt bezuinigd?

Antwoord 11

Zie het antwoord op vraag 10. Het besluit over het beloningsbeleid van een private onderneming is in principe aan de onderneming zelf. Bij de uitwerking van de JLoI in een maatwerkovereenkomst worden afspraken geïmplementeerd over een passend, redelijk en uitlegbaar beloningsbeleid.

Vraag 12

Wat vindt u ervan dat de directie hogere salarissen krijgen, terwijl eerder dit jaar diezelfde directieplannen bekend maakte om één op de vijf werknemers te ontslaan?

Antwoord 12

TSN heeft aangekondigd een reorganisatie door te voeren om de concurrentiepositie en winstgevendheid te herstellen. Bij deze reorganisatie zullen naar verwachting 1200 fulltimebanen verdwijnen. Voor degenen die dit betreft is dit uiteraard ingrijpend. Om de transitie naar groen en schoon staal te kunnen maken moet TSN een winstgevend bedrijf zijn. Het kabinet vindt het belangrijk dat het bedrijf een schone en duurzame toekomst heeft en een economisch levensvatbaar bedrijf wordt en blijft. Dat is een prioriteit voor zowel de Nederlandse staat als voor het bedrijf zelf. Het is aan het bedrijf om hier invulling aan te geven.

In deze fase zijn eventuele besluiten over het beloningsbeleid in principe aan de onderneming zelf, zoals ook aangegeven in het antwoord op vraag 10.

Vraag 13

Wat ziet u als een gepaste beloning voor de bedrijfsleiding, zoals dat in de JLoI is geformuleerd, en vallen de huidige bonussen in die range?

Antwoord 13

In de JLoI is in artikel 10.1 opgenomen dat TSN in de maatwerkafpraak het beleid inzake de salarissen en bonussen voor de top van TSN vastlegt door middel van: «een redelijk, gepast en uitlegbaar beloningsbeleid voor haar

⁵ FTM.nl, 8 oktober 2025, «Salarissen directie Tata verdubbeld»

raad van bestuur vast te stellen en daaraan uitvoering te geven, waarbij eventuele wijzigingen in het huidige bonusbeleid (zoals beoordeeld door de Staat) worden vastgesteld na redelijk overleg met de Staat». De verdere invulling van dit artikel en de definitie van «redelijk, gepast en uitlegbaar» wat betreft het beleid van de salarissen en bonussen van de Board of Management vindt plaats in de maatwerkafpraak en is onderdeel van de verdere onderhandelingen.

Vraag 14

Bent u bekend met het bericht «Staalslakken op veel meer plekken gevonden: aantal locaties bijna verdubbeld»⁶?

Antwoord 14

Ja.

Vraag 15

Klopt het dat op zeker 216 plekken in Nederland staalslakken zijn gebruikt? Was u bekend met elk van deze gevallen? Hoeveel locaties verwacht u dat er nog meer boven water komen? Bent u dit volledig in kaart aan het brengen?

Antwoord 15

Het is bekend dat staalslakken al jaren als secundaire bouwstof worden toegepast. Publieke inventarisaties groeien sinds dit onderwerp in het nieuws is, maar een landelijk totaaloverzicht ontbreekt omdat er geen landelijke meld- en informatieplicht bestond voor deze toepassingen. Daarom zijn deze locaties niet allemaal bekend. We werken aan een meldplicht om het zicht voor bevoegde gezagen te verbeteren.

Om een beeld te krijgen van de aard en omvang van de problematiek is er behoefte aan regie vanuit de overheid om locaties en type toepassing scherper te krijgen, daarom is een Taskforce Bestaande Toepassingen Staalslak opgericht die moet komen tot een gezamenlijke aanpak met als doel:

- het inventariseren van bestaande toepassingen van staalslak. Deze inventarisatie wordt risicogericht opgepakt, in lijn met de tijdelijke regeling. Daar waar sprake is van evident risicovolle toepassingen voor mens en milieu worden passende maatregelen genomen;
- zich gezamenlijk in te spannen om relevante kennis over toepassing van staalslak en eventuele risico's beschikbaar te stellen aan burgers en bedrijven.

De Taskforce is een samenwerking tussen het Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat, Vereniging Nederlandse gemeente, Interprovinciaal Overleg en Unie van Waterschappen, met deelname van Omgevingsdienst NL en GGD GHOR Nederland, onder leiding van een onafhankelijk voorzitter.

Zoals aangegeven in de signaalrapportage heeft ILT nog aanvullend onderzoek gedaan naar andere locaties waar LD-staalslakken grootschalig zijn toegepast. Dit rapport bevindt zich in de afrondende fase en zal voor het eind van dit jaar openbaar worden gemaakt. ILT kan al wel aangeven dat 7 van de onderzochte locaties niet voorkomen op de kaart van Nu.nl en Investico d.d. 8 oktober 2025. Deze resultaten zullen worden betrokken bij de inventarisatie die wordt uitgevoerd onder regie van de Taskforce.

Vraag 16

Wat vindt u ervan dat sommige gemeenten, zoals Muiden, Amstelveen, Texel, Den Haag en Heusden, al proactief staalslakken hebben verwijderd, bijvoorbeeld bij paden of hofjes in woonwijken of in de buurt van speelplaatsen en scholen? Stimuleert u andere gemeenten om in dergelijke gevallen hetzelfde te doen? Hoe moeten gemeenten dit bekostigen?

Antwoord 16

De toepassing van niet-vormgegeven bouwstoffen met meer dan 20 massaprocent staalslak in situaties waarin direct contact mogelijk is (zoals bij speelplaatsen of paden) is inmiddels verboden op grond van de tijdelijke regeling staalslakken. De verantwoordelijkheid voor toezicht en eventuele

⁶ NU.nl, 8 oktober 2025, «Staalslakken op veel meer plekken gevonden»

maatregelen ligt bij het lokale bevoegd gezag. Om een beeld te krijgen van de aard en omvang van de problematiek is er behoefte aan regie vanuit de overheid om locaties en type toepassing scherper te krijgen, daarom wordt een Taskforce Bestaande Toepassingen Staal­slak opgericht die moet komen tot een gezamenlijke aanpak voor de bestaande toepassingen staal­slak.

Vraag 17

Bent u voornemens om een saneringsplan op te stellen voor de plaatsen waar staal­slakken het meest acute gevaar vormen? Bent u in gesprek met provincies en gemeenten die al maatregelen aan het nemen zijn?

Antwoord 17

Er komt geen landelijk saneringsplan. Het beoordelen en eventueel treffen van maatregelen is een taak van het lokale bevoegd gezag, dat op basis van de zorgplicht kan optreden wanneer sprake is van risico's voor mens of milieu. Om een beeld te krijgen van de aard en omvang van de problematiek is er behoefte aan regie vanuit de overheid om locaties en type toepassing scherper te krijgen, daarom wordt een Taskforce Bestaande Toepassingen Staal­slak opgericht met als doel een gezamenlijke aanpak voor de bestaande toepassingen staal­slak.

Vraag 18

Wanneer is het onderzoek van het Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu (RIVM) naar de veilige toepassingen van staal­slakken afgerond? Deelt u de opvatting dat, gezien de schaal van dit probleem, er eerst onomstotelijk moet zijn vastgesteld dat de toepassingen veilig zijn en dat daarom een tijdelijk totaalverbod vanuit het voorzorgsprincipe de juiste weg is?

Antwoord 18

Het RIVM voert momenteel aanvullend onderzoek uit naar de risico's van het toepassen van staal­slakken, onder meer op basis van vragen van de Europese Commissie en ter voorbereiding van een structurele regelgeving. Deze onderzoeken lopen mee met de looptijd van de tijdelijke regeling en worden aan het eind van het voorjaar 2026 afgerond, zodat de resultaten kunnen worden gebruikt voor het beleid dat volgt op de tijdelijke regeling. De tijdelijke regeling past het voorzorgsbeginsel toe door de meest risicovolle toepassingen te verbieden. Voor toepassingen waarbij direct contact met de omgeving kan optreden of waarin staal­slakken in lagen dikker dan een halve meter worden toegepast, geldt een verbod. Voor overige toepassingen geldt een vergunningplicht, zodat het bevoegd gezag per geval kan toetsen of de toepassing veilig is. Een generiek totaalverbod acht het kabinet op dit moment niet effectief en uitvoerbaar, is niet wetenschappelijk onderbouwd, niet proportioneel en juridisch niet houdbaar.

Vraag 19

Wat gebeurt er met de staal­slakken die naar de Baltische Staten geëxporteerd worden? Hoe worden ze daar toegepast?

Antwoord 19

Staal­slakken worden binnen de Europese Unie verhandeld of vervoerd afhankelijk van de kwalificatie als afvalstof of bijproduct. Bij export als afvalstof gelden de regels van de Europese Verordening Overbrenging Afvalstoffen (EVOA).

Het ministerie beschikt niet over een volledig overzicht van de eindbestemmingen en toepassingen in het buitenland. De toepassingsvoorwaarden worden bepaald door de bevoegde autoriteiten van het ontvangende land.

Vraag 20

Bent u bekend met het artikel «Waar komen verwijderde staal­slakken terecht? Geen zicht op»⁷?

⁷ NU.nl, 8 oktober 2025, «Waar komen verwijderde staal­slakken terecht? Geen zicht op»

Antwoord 20

Ja. Ik ben bekend met dit artikel en de daarin geschetste zorgen over het zicht op de afvoer en verwerking van verwijderde staalslakken.

Vraag 21

Klopt het dat er geen zicht op is waar verwijderde staalslakken terechtkomen?

Antwoord 21

Wanneer staalslakken worden verwijderd omdat men zich daarvan ontdoet, worden zij als afvalstof beschouwd. De verwerking daarvan valt onder het Landelijk Afvalbeheerplan (LAP3, sectorplan 29), waarin recycling de minimumnorm is. Er bestaat geen centraal overzicht van alle afgevoerde hoeveelheden en eindbestemmingen. Wel wordt toezicht gehouden via de bestaande afvalstoffenregelgeving.

Na verwijdering kunnen staalslakken ook een nieuwe toepassing krijgen, zowel binnen Nederland als in andere lidstaten, mits wordt voldaan aan de geldende milieuregels en de toepasselijke Europese en nationale voorschriften.

Vraag 22

Gaat u dit inzichtelijk brengen om te voorkomen dat de problemen steeds verplaatst worden?

Antwoord 22

Ja. Met de voorgenomen meldplicht voor toepassingen van staalslakken (beoogde inwerkingtreding voorjaar 2026) ontstaat structureel beter zicht op nieuwe toepassingen. De meldplicht ziet uitsluitend op toepassingen binnen Nederland.

Om een beeld te krijgen van de aard en omvang van de problematiek is er behoefte aan regie vanuit de overheid om locaties en type toepassing scherper te krijgen, daarom is een Taskforce Bestaande Toepassingen Staalslak opgericht die moet komen tot een gezamenlijke aanpak voor de bestaande toepassingen staalslak.

Vraag 23

Kunt u nogmaals uiteenzetten hoe het precies zit met de ontbindende voorwaarden die in de JLoI over staalslakken zijn opgenomen? Waarom zei u tijdens het commissiedebat Leefomgeving en externe veiligheid dat deze voorwaarden er niet toe leidt het kabinet zich terughoudend zal opstellen ten opzichte van staalslakken?

Antwoord 23

In de JLoI zijn geen ontbindende voorwaarden opgenomen, maar opzeggronden. De specifieke opzeggrond rondom staalslak staat in artikel 15, vierde lid onder c: Het nationale beleid of de nationale beleidsmaatregelen met betrekking tot staalslakken veranderen op een zodanige wijze dat dit een aanzienlijk negatief effect heeft op de activiteiten, projecten, bedrijfsvoering of financiële positie van TSN. De opzeggrond over staalslakken heeft dus alleen betrekking op wijzigingen in nationaal beleid rondom staalslakken die de business case van TSN aanzienlijk negatief beïnvloeden. Het is expliciet niet zo dat het bedrijf dat bij elke wijziging van beleid zou kunnen doen. Deze opzeggrond staat niet in de weg bij het maken of aanpassen van nationaal beleid rondom staalslakken, maar biedt TSN in het geval dat dergelijk beleid de business case van TSN aanzienlijk negatief beïnvloedt de mogelijkheid de JLoI – de inspanningsverplichting om te komen tot bindende afspraken – op te zeggen.

De maatwerkafsprake vraagt om een grote investering van het bedrijf en het moederbedrijf, naast een subsidiebijdrage van de staat. Het bedrijf is in haar businesscase voor deze investering uitgegaan van de bestaande wet- en regelgeving en beleid met betrekking tot staalslakken. Indien er wijzigingen in het nationale beleid komen die aanzienlijk negatieve invloed hebben op de businesscase van TSN, is het bedrijf mogelijk niet meer in staat om de benodigde investering voor de maatwerkafsprake te doen. In dat geval zijn de verplichtingen uit de JLoI om zich in te spannen om een maatwerkafsprake te maken niet meer na te komen voor het bedrijf. Daarom is deze mogelijkheid opgenomen.

Vraag 24

Kunt u toelichten wat artikel 15, vierde lid, van de JLoI over de CO₂-heffing en staatslakken precies betekent voor toekomstig beleid op deze terreinen? Wat zou een verhoging van de CO₂-heffing (juridisch) betekenen voor de maatwerkafspraken? Wat zou een totaalverbod op staatslakken betekenen voor de maatwerkafspraken?

Antwoord 24

Artikel 15, vierde lid bevat opzeggronden. Het gaat hier dan om gronden om de JLoI – wat de inspanningsverplichting is om te komen tot bindende afspraken – op te zeggen. Wanneer een partij van een opzeggrond gebruik maakt, dan is die partij dus niet meer verplicht om zich in te spannen om te komen tot een maatwerkafpraak. Op basis van artikel 15, vierde lid van de JLoI kan TSN de JLoI opzeggen, onder bepaalde voorwaarden. Dit is wat betreft de CO₂-heffing (artikel 15, vierde lid onder d) het geval als deze voor TSN leidt, of naar verwachting zal leiden, tot aanzienlijke kosten voor TSN. Wat betreft staatslakken (artikel 15, vierde lid, onder f) geldt dat TSN de JLoI kan opzeggen als het overheidsbeleid met betrekking tot staatslakken zodanig wijzigt dat dit de activiteiten, projecten, bedrijfsvoering of financiële positie van TSN aanzienlijk negatief beïnvloedt. Deze opzeggronden zijn opzettelijk niet verder ingekaderd en het uitwerken van scenario's kan de onderhandelingspositie van de staat schaden.

Vraag 25

Klopt het dat er met artikel 15, vierde lid 4, feitelijk afspraken gemaakt worden die gaan gelden voor alle bedrijven in Nederland? Waarom levert u op deze aspecten geen maatwerkmaatregelen, bijvoorbeeld op de manier zoals beschreven in de aangenomen motie-Thijssen (Kamerstuk 29 826, nr. 236)? Bent u het ermee eens dat deze bepaling in artikel 15, vierde lid, betekent dat bedrijven die bij u hebben aangegeven niet verder te willen praten over verduurzaming wel dit belastingvoordeel (het afschaffen van de CO₂-heffing) krijgen?

Antwoord 25

Artikel 15, vierde lid van de JLoI betreft geen (generieke) afspraak, maar een opzeggrond voor de intentieverklaring. Op grond van artikel 15, vierde lid kunnen TSN en Tata Steel Limited (TSL) de JLoI opzeggen. De JLoI is een afspraak tussen TSN, TSL, de staat en de Provincie Noord-Holland en deze opzegmogelijkheid geldt dan ook enkel voor ondertekenende partijen; andere partijen (of bedrijven) kunnen dus geen beroep op deze afspraken en opzeggronden doen. Het kabinet beoogt met het komen tot een maatwerkafspraken om de verduurzamingsplannen van TSN financieel te ondersteunen. In paragraaf 7.2 van de JLoI staan daarnaast de inspanningen en handelingen van de staat m.b.t. financiën en de beoogde steun benoemd. De beoogde steun zal, wanneer de definitieve maatwerkafspraken is overeengekomen, gegeven worden voor verduurzaming en het schoner en meer circulair maken van de productie in Nederland.

Het kabinet heeft op 30 juni 2025 aangekondigd⁸ dat de gesprekken met een aantal bedrijven in de maatwerkaanpak is gestopt. In de gesprekken met TSN zag, en ziet het kabinet voldoende perspectief om te komen tot een bindende maatwerkafspraken. In de Kamerbrief over Uitvoering Pakket voor Groene Groei heeft het kabinet gehoor gegeven aan de brede wens van de Kamer, met de motie Van Dijk c.s. en motie Flach en Vermeer, welke het kabinet verzocht⁹ de CO₂-heffing zo snel mogelijk af te schaffen. Het kabinet heeft aangekondigd de nationale CO₂-heffing effectief en op verantwoorde wijze buiten werking te stellen. Het kabinet heeft ook aangekondigd met de industrie en andere stakeholders in overleg te gaan over borgende maatregelen en verduurzaming op de lange termijn.

⁸ Kamerstukken 2024/2025, 29 826, nr. 260.

⁹ Kamerstukken 2024/2025, 33 043, nr. 119.

Vraag 26

Kunt u exact uiteenzetten welke maatregelen u aanvullend heeft genomen na het advies van Arbeid, Mens, Verzuim en Inzetbaarheid (AMVI) in samenwerking met de Expertgroep Gezondheid IJmond en welke adviezen u specifiek niet heeft overgenomen? Kunt u in een overzicht ingaan op wat u met elk van de adviezen en aanbevelingen uit het AMVI-advies heeft gedaan?

Antwoord 26

Wij zijn niet bekend met een advies van Arbeid, Mens, Verzuim en Inzetbaarheid. Waarschijnlijk doelt de vraag op de Adviescommissie Maatwerkafspraken Verduurzaming Industrie (AMVI). De Kamerbrief over de ondertekening van de JLoI geeft het gevraagde overzicht van de adviezen van de AMVI en de Expertgroep op hoofdlijnen en geeft ook aan hoe het kabinet opvolging heeft gegeven of gaat geven aan de adviezen.

Aanvullend hieraan is in artikel 6, lid 11 van de JLoI aangekondigd dat TNO een methode ontwikkelde om de PM10-bijdrage van TSN te bepalen aan de immissie in de IJmond en dat het RIVM op dit onderzoek van TNO een second-opinion zou geven. Beide rapporten zijn inmiddels afgerond^{10 11}. De Expertgroep adviseert «om in de definitieve JLoI reductiedoelen zoveel mogelijk vast te leggen op emissieniveau»¹². Onder andere op basis van beide rapporten en het advies van de Expertgroep is gebleken dat de methode van TNO niet gebruikt kan worden om bindende afspraken te maken. In de definitieve afspraak zal dus een alternatieve meetmethode vastgelegd moeten worden.

Vraag 27

Wat betekent het maximum subsidiebedrag van twee miljard euro door de Rijksoverheid? Betekent dit dat de eventuele meerkosten van de uitvoering van de adviezen van de gezondheidseffectrapportage (GER) per definitie voor de rekening van TSN zijn?

Antwoord 27

Dit betekent dat de specifieke ondersteuning vanuit de staat vanuit de maatwerkaanpak maximaal 2 miljard euro zal bedragen. Mochten de totale kosten hoger uitvallen, dan zijn deze aanvullende kosten niet voor rekening van de staat. Zie hiervoor ook artikel 7.1.1. onder a van de JLoI. Zoals ook aangegeven in de eerdere beantwoording¹³ van Kamervragen, staat het TSN vrij om, net als andere bedrijven, in de toekomst aanspraak te maken op generieke subsidie-instrumenten. Of een subsidie wordt toegekend, zal dan objectief beoordeeld worden aan de hand van de relevante subsidievoorschriften en -voorwaarden.

Vraag 28

Waarom is het doel voor TSN om over te zijn op groene waterstof en biomethaan pas gesteld in 2047? Hoe verhoudt dit zich tot de deadline van de uitgifte van ETS-rechten die is gesteld in 2040? Hoe verhoudt zich dit tot aangenomen moties (Kamerstukken 29 826, nrs. 186 en 187)?

Antwoord 28

In de JLoI worden afspraken gemaakt over de eerste fase van de verduurzaming van TSN die moet zijn afgerond in 2037 (en dus niet in 2047 zoals in de vraag lijkt te worden gesuggereerd). De verplichtingen ten aanzien van het gebruik van waterstof en biomethaan in de JLoI lopen dan ook tot en met 2037. Om volledig klimaatneutraal te worden moet TSN nog een tweede fase van de verduurzaming doorvoeren. In de JLoI is vastgelegd dat er voor deze tweede fase geen maatwerkondersteuning vanuit de staat is voorzien, zie hiervoor artikel 5 lid 1 sub d van de JLoI. Wel is in de JLoI opgenomen dat TSN zo snel mogelijk en uiterlijk in 2045 klimaatneutraal moet zijn. Het EU ETS systeem zorgt er inderdaad voor dat de rechten aflopen in 2040. Het is echter mogelijk om rechten op te sparen en mee te nemen in de jaren

¹⁰ <https://open.overheid.nl/documenten/44f73e9e-96a9-407a-9479-a5f56549dba3/file>

¹¹ <https://open.overheid.nl/documenten/d4ab83cf-c84e-4da2-a6c7-f53d1b0c7d8c/file>

¹² <https://open.overheid.nl/documenten/bcc3dcce-55ec-47de-98e9-c90e9cb58f2a/file>, p. 41

¹³ Kamerstukken II 2025/2026, 18 539, nr. 450, p. 21

daarna. Er kunnen in 2040 en kort daarna dus nog rechten in omloop zijn. Daarbij is er de mogelijkheid tot compensatie via negatieve emissies, wat bij TSN een mogelijkheid is door de combinatie van CCS en biomethaan.

Vraag 29

Welke juridische waarborgen zitten er in de maatwerkafspraken om er zeker van te zijn dat TSN van aardgas over gaat op groene waterstof? Hoe wordt lock-in voorkomen?

Antwoord 29

In de JLoI is vastgelegd dat TSN in de periode 2032–2037 het aardgas in de DRP zal vervangen door groene waterstof en/of biomethaan. Voor de aankoop van deze groene energiebronnen verstrekt de staat een lening van 200 miljoen. Indien er in de gehele periode geen groene waterstof en/of biomethaan wordt gekocht door TSN, moet de lening inclusief rente en een (eventuele) boete worden terugbetaald. Als de waterstof en/of biomethaan wel wordt ingekocht, wordt de lening (proportioneel) omgezet in een subsidie. Zie hiervoor ook artikel 7.2.2. van de JLoI. 7.2.2. Verdere juridische waarborgen worden de komende tijd uitgewerkt en opgenomen in de maatwerkafpraak. Het voorkomen van een lock-in op aardgas is ook een van de eisen die volgt uit het relevante staatssteunkader van de Europese Commissie.

Vraag 30

Waarom wordt er ook ingezet op Carbon Capture & Storage (CCS), naast de overgang van aardgas op groene waterstof? Is CCS nog nuttig als de fabriek overgaat op groene waterstof? Zo nee, betekent CCS dan niet een lock-in voor het maken van staal met aardgas?

Antwoord 30

Er wordt CCS toegepast op de DRP om de emissies verder te reduceren tijdens de tussenfase waarin de DRP op aardgas draait omdat groene waterstof en/of biomethaan in die fase naar verwachting nog onvoldoende beschikbaar en betaalbaar zijn. De DRP produceert een zeer zuivere CO₂-stroom, waardoor CCS kosteneffectief toe te passen is. Wanneer de overstap op biomethaan wordt gemaakt, kunnen met CCS negatieve emissies worden gerealiseerd.

Vraag 31

Wat zijn de totale kosten om eerst 15 jaar lang staal te maken met aardgas en CCS en daarna 15 jaar groen staal te gaan maken (met groene waterstof) in vergelijking met 30 jaar lang groen staal maken (met groene waterstof)? Kunt u bij dit antwoord werken met verschillende IEA en PBL-scenario's voor de CO₂-prijs, aardgasprijs, prijs van groene waterstof en prijs van CCS?

Antwoord 31

De nieuwe installaties zijn technisch al voorbereid op het gebruik van waterstof en/of biomethaan. Hiervoor zijn dus geen aanpassingen nodig. De vraag impliceert een keuze tussen de transitie naar groene waterstof via aardgas en CCS en de directe transitie naar groene waterstof. Deze keuze is er niet. Het project kent een noodzakelijke tussenfase met aardgas en CCS op weg naar een toekomst op basis van groene waterstof en/of biomethaan. Deze tussenfase is nodig omdat groene energiebronnen naar verwachting nog onvoldoende beschikbaar zijn op korte termijn. In de uiteindelijke maatwerkafpraak zal een tendermechanisme komen met daarin afspraken over de prijs die TSN kan bieden voor waterstof en/of biomethaan. Deze prijs hangt af van onder andere de aardgasprijs, de ETS prijs en de «green steel premium». Zodra waterstof en/of biomethaan in voldoende mate beschikbaar is tegen de afgesproken prijs, wordt het aardgas vervangen. Om die reden is als tussenfase gekozen voor de combinatie van aardgas en CCS. De beschikbaarheid en prijs bepalen dus hoelang de noodzakelijke tussenfase exact zal duren. Uit het advies van de AMVI volgt ook dat de inzet van CCS zeer kosteneffectief is.

Vraag 32

Waarom heeft u de aangenomen motie-Thijssen c.s. over de adviezen van de Expertgroep Gezondheid IJmond (Kamerstuk 28 089, nr. 307) niet als harde voorwaarde opgenomen in de JLoI? Heeft u dit wel besproken met Tata? Wat was het antwoord van TSN? Wat zijn de kosten om deze adviezen wel op te volgen?

Antwoord 32

De motie-Thijssen verzocht de regering de adviezen van de Expertgroep als harde voorwaarde in de onderhandelingen op te nemen. Zoals eerder ook is aangegeven in de Kamerbrief over de JLoI, is dit gebeurd. In de definitieve JLoI zijn veel van deze adviezen overgenomen. Zo zijn voor alle, door de Expertgroep voorgestelde stoffen, (reductie)doelen opgenomen. Ook zijn er monitoringsafspraken voor geur en geluid gemaakt en zijn er verschillende toezeggingen opgenomen over het verschaffen van meer transparantie over metingen. Een exacte berekening van de kosten van het opvolgen van alle adviezen is niet mogelijk, omdat de maatregelen die nodig zijn om de doelen te behalen niet altijd helder zijn en dus geen volledige inschatting gemaakt kan worden van de benodigde kosten.

Zoals ook uit de beantwoording van vraag 7 en 8 naar voren komt, is voor het volledig behalen van hun adviezen volgens de Expertgroep nodig om naast de beoogde vervanging van KGF 2 en HO7 met een DRP-EAF onder andere ook sluiting van KGF 1, HO6 en de Sinterfabriek nodig.

Vraag 33

Wat is de uitstoot van alle schadelijke stoffen op dit moment en op basis van welke gegevens zijn de afspraken over emissiereductie in 2030 gemaakt? Zijn de metingen van deze emissies onafhankelijk gedaan? Kan het zijn, zoals in het eerdergenoemde artikel, dat later blijkt dat emissies toch weer hoger zijn? Zijn de door het RIVM gemeten deposities buiten het TSN-terrein verklaarbaar met de op dit moment bekende emissies? Zo nee, waar komt het verschil door?

Antwoord 33

De uitstoot van alle schadelijke stoffen op dit moment is te vinden via het openbaar milieujaarverslag (e-MJV)¹⁴. De emissiereducties van 2030 zijn uiteraard momenteel niet meetbaar omdat deze emissies pas in de toekomst zullen plaatsvinden. Om de emissiereductiedoelen te bepalen zijn dus berekeningen uitgevoerd op basis van onder andere de technische documentatie en modellen met betrekking tot de projecten. Meer details hierover staan in het rapport van de technische adviseur van de staat¹⁵. Dit rapport is met de Kamer gedeeld bij het versturen van de JLoI en kamerbrief.

Het zou kunnen dat gemeten emissies in de toekomst hoger uitvallen omdat meettechnieken verbeteren. Daarom bevat de JLoI absolute maximale emissiewaarden in plaats van reductiepercentages als doelen. Hierdoor blijft het einddoel altijd helder en gelijk. Het kan wel zijn dat de reductieopgave voor TSN in werkelijkheid dus groter is dan nu verwacht. Dit is een risico dat bij het bedrijf ligt omdat de steun van de staat gemaximaliseerd is en de doelen, wanneer die finaal in de maatwerkafpraak overeengekomen zijn, vast zullen staan.

Wat betreft uw vraag over de depositiemetingen: het RIVM meet sinds 2020 in de IJmond hoeveel polycyclische aromatische koolwaterstoffen (PAK) en metalen er zitten in grof stof dat is neergedaald op de bodem. Een belangrijke bron van deze stof is TSN. In het meest recente onderzoek waren de hoeveelheden PAK, aluminium, lood en zink in het stof in de meeste dorpen iets lager dan in 2020. Ook de hoeveelheid ijzer is sinds 2020 flink gedaald¹⁶. Het is niet duidelijk of de dalingen structureel zijn en wat de oorzaak ervan is. Dat komt doordat verschillende factoren invloed hebben op de hoeveelheid stof die in de omgeving neerdaalt. Een daarvan is de hoeveelheid stof die door TSN wordt uitgestoten. Maar ook de windsterkte en windrichting

¹⁴ www.emissieregistratie.nl

¹⁵ <https://open.overheid.nl/documenten/0daa712d-63d3-425d-9cad-cff9c55022eb/file>

¹⁶ Depositie-onderzoek IJmond najaar 2024. Monsternamen en analyse van PAK en metalen in neergedaald stof in de IJmond-regio | RIVM

hebben invloed op de hoeveelheid stof die neerdaalt. Omdat het weer (wind en neerslag) sterk verschilde in de onderzochte jaren, is niet duidelijk wat de invloed van deze factoren precies is geweest. Het is dus niet mogelijk om de depositiemetingen in de IJmond direct te koppelen aan de emissies van TSN.

Vraag 34

Is er in de afspraken ook rekening gehouden met de waarschuwing van de Expertgroep Gezondheid IJmond dat de emissies in de bouwfase kunnen toenemen? Kunt u in een tabel aangeven wat de emissies en andere overlast jaarlijks gaat zijn van nu tot 2032?

Antwoord 34

De bouwfase wordt gereguleerd door bestaande wet- en regelgeving. Zo wordt bijvoorbeeld ook getoetst aan de geldende geluidsregels. In het milieueffectrapport wordt inzichtelijk gemaakt welke emissies tijdens de bouw- en transitiefase optreden. Het MER wordt op dit moment beoordeeld door het bevoegd gezag (de provincie Noord-Holland).

Zie hieronder tabel 5.1 uit het MER Rapport Detailstudie luchtkwaliteit. Hierin staat de toename in emissies als gevolg van de bouwactiviteiten opgenomen. De tabel is te vinden op pagina 44 van het rapport.

5.7 Samenvatting van emissies in het maatgevende jaar 2028							
In de voorbereidende fase en aanlegfase vinden bouwactiviteiten plaats met bijbehorend vervoer en transport. De staalproductie gaat ondertussen onveranderd door. Dit betekent dat er extra emissies zijn ten opzichte van de referentiesituatie. Het piekjaar voor bouwactiviteiten en extra emissies is naar verwachting 2028. De extra emissies behelzen stikstofoxiden (NO _x), fijnstof (PM ₁₀ en PM _{2,5}) en grof stof. De extra emissies zijn minder dan 1% op elk van deze componenten.							
Tabel 5.1: Delta aan emissies in 2028							
Component		Bestaande fabrieken	Nieuwe fabrieken	Open bronnen	Mobiele bronnen	Keten-partners	Eenheid
Fijnstof	PM ₁₀	-	-	+3,0	+0,9	-	ton/jr
Fijnstof	PM _{2,5}	-	-	+1,3	+0,9	-	ton/jr
Stikstofdioxide	NO ₂	-	-	-	+0,00	-	kton/jr
Stikstofoxiden	NO _x	-	-	-	+0,02	-	kton/jr
Stof		-	-	+31,5	+0,1	-	ton/jr

De toename in fijnstofemissies als gevolg van de bouwactiviteiten is voorzien op 3.9 ton/jr. Dit is volgens TSN een toename van minder dan 1%. Onderstaande tabel geeft voor fijnstof (PM10) de emissies aan over de verschillende fases zoals beschreven in het MER. Naast de realisatie van de nieuwe installaties die het MER beschouwt zal TSN ook aanvullende maatregelen nemen om fijnstof verder te reduceren. Dit betreft het bouwen van overkappingen en een windbreker bij de grondstofvelden en het treffen van maatregelen in de verwerking en opslag van staalslakken. Deze volgen een aparte vergunningsprocedure en zijn daarom geen onderdeel van het MER voor Groen Staal.

Fase	PM10 emissies (ton) ¹	Bron
Huidig	753	JLoI
Referentie	542	Tabel 4.2 – p 39 MER
Bouwactiviteiten	+3.9	Tabel 5.1 – p 44 MER
Transitiefase	594	Tabel 6.2 – p 48 MER
Operationele fase aardgas	548	Tabel 7.2 – p 56 MER
Operationeel + overkappingen + slak	467	JLoI

¹ De emissies voor de eerste 4 genoemde fases zijn geschaald naar een productie van 7.23 miljoen ton per jaar van staal, en zullen(?) voor de operationele fase de gereduceerde productiecapaciteit van 6.8 miljoen ton per jaar reflecteren.

Vraag 35

Waarom gaat TSN verder onderzoek doen naar ultrafijnstof? Waarom is niet afgesproken dat het RIVM verder onderzoek gaat doen naar de uitstoot van ultrafijnstof? Waarom wordt de Expertgroep Gezondheid IJmond niet gevraagd om op basis van een eventueel RIVM-onderzoek naar fijnstof advies te geven over de gezondheidseffecten van fijnstof en hoe deze effecten te verminderen? Wordt fijnstof meegenomen in de GER?

Antwoord 35

Ter voorkoming van verwarring, fijnstof is de verzamelnaam voor stofdeeltjes kleiner dan 10 micrometer. Een subcategorie van fijnstof is ultrafijnstof, dan gaat het om deeltjes kleiner dan 0,1 micrometer¹⁷. Over fijnstof is in het algemeen al veel bekend en dit wordt ook al structureel gemeten en gemonitord door zowel het bedrijf als via het luchtmeetnet, beheerd door de GGD Amsterdam. Over de subcategorie ultrafijnstof is nog niet zoveel bekend en zowel de GGD-Amsterdam en TSN meten en monitoren dit ook nog niet structureel in de omgeving van TSN. De GGD-Amsterdam meet wel al sinds langere tijd structureel ultrafijnstof in Amsterdam-West nabij Schiphol (op immissieniveau), alleen nog niet nabij TSN. Er wordt momenteel onderzocht hoe het luchtmeetnet van de GGD Amsterdam in de IJmond kan worden aangevuld met een permanent meetpunt voor ultrafijnstof. In de maatwerkafspraken is over ultrafijnstof specifiek het volgende opgenomen:

- Artikel 3, lid 2, onder d: Gezien de bestaande technische moeilijkheden bij het meten en verminderen van de uitstoot van ultrafijne deeltjes zal TSN i) nader onderzoek doen naar het meten van de uitstoot en verspreiding van ultrafijne deeltjes en hoe de uitstoot hiervan kan worden verminderd en ii) al het mogelijke doen om de geïdentificeerde opties toe te passen om de uitstoot te verminderen, rekening houdend met technische haalbaarheid en kostenoverwegingen.
- Artikel 10, lid 2, onder c: TSN spant zich in redelijkheid in om – in samenwerking met de Staat en de Provincie – de komende jaren nader onderzoek te doen naar de vorming van ultrafijnstof en manieren om deze te beperken. De resultaten worden gepubliceerd en gebruikt om de bedrijfsvoering en de uitvoering van de projecten te verbeteren, rekening houdend met technische haalbaarheid en kostenoverwegingen.

TSN gaat dus specifiek onderzoek doen naar hoe zij het beste ultrafijnstofemissie en -verspreiding kunnen meten en verminderen op hun terrein. Uiteraard wordt er ook veel onderzoek gedaan naar ultrafijnstof in het algemeen, waaronder door publieke organisaties zoals het RIVM¹⁸. Zowel fijnstof als ultrafijnstof (voor zover mogelijk) zijn onderdeel van de GER. Ook wordt dus onderzocht hoe het luchtmeetnet van de GGD Amsterdam in de IJmond kan worden aangevuld met een permanent meetpunt voor ultrafijnstof. Dit meetnet is publiek gefinancierd. TSN heeft hierin geen rol.

Vraag 36

Wat zijn de gezondheidseffecten van de schadelijke stoffen die nog wel uitgestoten mogen gaan worden? Wat is het cumulatieve gezondheidseffect van deze emissies? Kunt u dit weergeven in DALY's (Disability Adjusted Life Years), zoals ook de Expertgroep Gezondheid IJmond doet? Hoe vergelijkt dit gezondheidseffect zich met een gemiddelde stad in Nederland?

Antwoord 36

Er wordt specifiek voor TSN momenteel gewerkt aan de Gezondheidseffectrapportage die op basis van onder andere de MER-gegevens in beeld zal brengen wat de verwachte gezondheidseffecten van de maatwerkafspraken ten opzichte van de huidige situatie zal zijn. Hierbij zal het cumulatieve gezondheidseffect waar mogelijk kwantitatief in beeld worden gebracht, met behulp van *disability-adjusted life-years* («DALY's»).

¹⁷ <https://www.rivm.nl/ggd-richtlijn-medische-milieukunde-luchtkwaliteit-en-gezondheid/gezondheidseffecten-luchtverontreiniging/luchtkwaliteit-fijn-stof>

¹⁸ Meten en modelleren van ultrafijnstof | RIVM, RIVM start in 2023 met het structureel meten van ultrafijnstof | RIVM

Zoals u kunt lezen in de brief met de kabinetsreactie op het tweede advies van de Expertgroep Gezondheid IJmond¹⁹, heeft het kabinet overwogen of een vergelijking met een gemiddelde stad kan worden gemaakt. Ondanks dat het in eerste instantie een mooi uitgangspunt en een praktische invulling lijkt van de vraag wat gezond genoeg is, heeft het veel haken en ogen. De ene stad scoort beter op het ene aspect, de volgende stad op het andere aspect. Er zal dus een keuze moeten worden gemaakt tussen relevante gegevens, die zich niet eenvoudig met elkaar laten vergelijken of afwegen. Ook fluctueren waarden van steden – in de regel is er sprake van een neerwaartse trend – waardoor hoe dan ook referentiewaarden zouden moeten worden gehanteerd. Het advies van de Expertgroep bevat weliswaar enkele rekenvoorbeelden, maar deze zijn op zichzelf onvoldoende om als referentiewaarden te dienen. Het vaststellen van deze referentiewaarden roept daarnaast weer nieuwe vragen op, bijvoorbeeld hoe die zich verhouden tot de wettelijke milieukwaliteitswaarden. Ook is te verwachten dat een dergelijke keuze tot een precedentwerking leidt en dus weloverwogen moet worden. Het kabinet heeft er voor gekozen om dit niet te doen en het zal dus ook geen onderdeel zijn van de GER.

Vraag 37

Wanneer verwacht u dat de GER af zal zijn? Waarom vraagt u geen advies van de Expertgroep Gezondheid IJmond naar aanleiding van de GER? Hoe gaat de GER invloed hebben op de bindende afspraken die u wilt maken met TSN? Wanneer vindt u de uitkomsten van de GER op de maatwerkafspraken voldoende?

Antwoord 37

De GER is een nieuw instrument, dat zal laten zien wat de geschatte gezondheidseffecten van de beoogde maatwerkafpraak met Tata Steel zullen zijn. Zoals ook in eerdere debatten en het schriftelijk overleg is gemeld, wordt een GER-TSN momenteel opgesteld door een werkgroep samengesteld met experts van het RIVM, de GGD Kennemerland, en het *Institute for Risk Assessment Sciences* (IRAS) van de Universiteit Utrecht onder voorzitterschap van ABDTOPConsult.

Deze werkgroep heeft aangegeven dat een GER idealiter wordt opgesteld op basis van een definitieve MER, die ook beoordeeld is door de Commissie mer en het bevoegd gezag, omdat de data dan volledig gevalideerd zijn. Deze versie van het MER is nu nog niet beschikbaar. Tegelijkertijd vraagt de Kamer om zo spoedig mogelijk een GER op te stellen. Daarom wordt er een balans gezocht tussen nauwkeurigheid en snelheid. Doordat de GER voor het eerst wordt uitgevoerd en de uitvoering afhankelijk is van de m.e.r.-procedure, is de exacte duur van de verdere uitvoering niet geheel te voorspellen, maar alle betrokken partijen zijn zich bewust van de wens van de Kamer tot snelheid en zetten zich daarvoor in. Ook is de Expertgroep Gezondheid IJmond betrokken bij het proces. Zowel bij het opstellen van de methodiek als nu bij de uitvoering denken ze mee.

De GER zal geen oordeel bevatten over de vraag of de voorgenomen maatregelen voldoende of onvoldoende zijn om de gezondheid van werknemers en omwonenden te borgen; het is een instrument om de gezondheidseffecten in kaart te brengen. Of de effecten voldoende zijn is een politieke afweging die het kabinet en de Tweede Kamer zullen moeten maken, op het moment dat de uitkomsten beschikbaar zijn.

Het kabinet heeft besloten niet te wachten op een GER met het tekenen van de JLoI, omdat het tekenen van de JLoI een tussenstap is richting het komen tot een definitieve maatwerkafpraak. Het advies van de AMVI, samen met de Expertgroep, heeft het kabinet gesteund in de lijn om in te zetten op het zo snel mogelijk komen tot een JLoI (en daarna maatwerkafpraak). In de conclusie van het advies wordt ook het belang erkend om zo spoedig mogelijk tot resultaten te komen op het gebied van gezondheid en klimaat. Er zijn nog een aantal stappen te zetten om tot een maatwerkafpraak te komen en daar zal ook nog enige tijd voor nodig zijn. (Tussentijdse) inzichten die worden opgedaan bij de uitvoering van de GER-TSN zullen zoveel mogelijk worden betrokken bij de onderhandelingen over de maatwerkafpraak.

¹⁹ Kamerstukken 2024/2025, 28 089, nr.331

Daarnaast is in de JLoI de afspraak opgenomen dat de uitkomsten van de GER worden betrokken bij het vaststellen van o.a. de maximale emissies (zie artikel 11, lid 12 onder d).

Vraag 38

Wat zegt u tegen omwonenden die de afgelopen jaren meerdere RIVM-rapporten hebben gelezen over hun leefomgeving die stellen dat de lucht rond TSN ongezond is? Welke concrete gezondheidswinst kunt u garanderen aan de omwonenden?

Antwoord 38

Om doelen voor de (bovenwettelijke) verbetering van de gezondheid te kunnen behalen, werkt het kabinet aan het zo snel mogelijk sluiten van een maatwerkafpraak waarin garanties worden opgenomen voor de gezondheidswinst. Zoals ook naar voren komt in de beantwoording van de voorliggende Kamervragen, bestaat aan de ene kant de wens om heel nauwkeurig te zijn en aan de andere kant de wens om grote snelheid te maken. Ook speelt de vraag wanneer er voldoende gezondheidswinst geboekt wordt en hoe dit op een betrouwbare manier gemeten en gemonitord kan worden. De nauwkeurigheid en de snelheid zijn op sommige punten moeilijker te verenigen. Hierin wordt gezocht naar een goede balans.

Vraag 39

Is de toename van het hergebruik van staal tot 30% in 2030 in lijn met de aangenomen motie-Kröger/Thijssen over de circulariteitsdoelen (Kamerstuk 29 826, nr. 186)?

Antwoord 39

Ja. Daar waar kansen liggen om, bovenop het generieke beleid, via de maatwerkaanpak extra bij te dragen aan de circulariteitsdoelen, wordt dit meegenomen in de maatwerkaanpak. Hiermee wordt invulling gegeven aan de genoemde motie, zoals reeds aan uw Kamer gemeld²⁰.

Vraag 40

Is in de JLoI afgesproken dat alle grondstovelden worden verkapt?

Antwoord 40

Als onderdeel van de additionele milieumaatregelen zullen bij Mengveld 2 (MV2), Ertsofslag 2 (EO2) en Schrootopslagplaats 3 (SOP3) overkappingen worden gerealiseerd en wordt bij Mengveld 1 (MV1) een windscherm geplaatst. Daarnaast zullen, als onderdeel van het DRP-EAF project, de transportbanden worden overkapt en ook de nieuw te bouwen schrootopslagen zullen volledig worden overkapt. Zie ook artikel 6 en Annex II van de JLoI. Dit betekent dat niet alle grondstovelden worden overkapt. Het volledig overkappen van grondstovelden brengt aanzienlijke kosten met zich mee. Daarom is ervoor gekozen om maatregelen te treffen die kostenefficiënt én doelgericht zijn in het zo veel mogelijk verminderen van stofverspreiding. De gekozen aanpak biedt een evenwichtige balans tussen effectiviteit, kosten en de transitie naar een duurzamere productie.

Ter verdere achtergrond, in 2020 hebben TSN en Harsco een hal in gebruik genomen voor de behandeling van de slakken afkomstig uit de Ruwijzerontzwavelingsinstallaties (ROZA) slak om zo de verspreiding van grafiet houdend stof naar de omgeving te elimineren. Ook heeft TSN in 2024 een windscherm van circa één kilometer lang en 18 meter hoog rondom de kolenvelden geplaatst ter vermindering van stofverspreiding. Bovendien zullen deze kolenvelden op termijn verdwijnen, omdat de productie kolenvrij wordt. Een volledige overkapping van de kolenvelden zou daarom geen doelmatige besteding zijn.

Vraag 41

Onderschrijft u dat de passage in de JLoI «TSN to do its utmost to ensure that TSN will continue to generate the cash flow needed to complete the Projects» een financiële prikkel geeft aan TSN om kosten te reduceren

²⁰ Kamerstuk 29 826, nr. 203.

waardoor mogelijk arbeidsvoorwaarden kunnen verschraken en maatregelen ter bescherming van de omgeving en omwonenden kunnen verminderen? Als TSde aangekondigde reorganisatie van afgelopen april niet doorzet, vindt u dan dat TSN voldoet aan dit stuk van de JLoI? Zo ja, waarom? Zo nee, waarom niet?

Antwoord 41

TSN moet concurrerend en winstgevend blijven om de noodzakelijke investeringen te kunnen doen voor de transitie naar groener en schoner staal. Deze transitie is in het belang van het bedrijf, de staat en de maatschappij. Het economisch levensvatbaar blijven dient ook het belang van de werknemers, de omgeving en de omwonenden. Zonder die randvoorwaarde kan de transitie namelijk geen doorgang vinden. Dat is dan ook de reden dat dit in de JLoI is opgenomen. Hoe een private onderneming zorgt dat het de benodigde investeringen kan doen, is binnen de grenzen van de wet- en regelgeving, aan de onderneming zelf. Het belang van goedwerkgeverschap is ook opgenomen in de JLoI en dient dus meegenomen te worden in de afweging die Tata Steel maakt (zie onder andere artikel 10, lid 1 van de JLoI).

Vraag 42

Hoe groot vindt u dat de «final instalment» minimaal moet zijn, die wordt overmaakt als de CGP2 en BF7 gesloten zijn? Wat is de rationale achter dit bedrag?

Antwoord 42

Het proces om te komen tot een maatwerkafpraak kent tussenstappen. In de JLoI staan enkele concepten opgenomen die nader uitgewerkt moeten worden. Onderdeel daarvan is ook het concept dat de laatste bevoorschotting pas wordt gedaan op het moment dat het project ook daadwerkelijk is afgerond. Het is voor de staat van belang dat Tata Steel met dit concept kon instemmen voordat we verder gaan in het proces. Dit is voor de staat een randvoorwaarde omdat het meer financiële zekerheid geeft en mogelijkheden om druk te zetten op het finaliseren van het project. En om de doelen van een maatwerkafpraak te behalen, moeten de projecten gefinaliseerd worden. De precieze afspraken over te behalen mijlpalen en bijbehorende subsidievoorwaarden worden uitgewerkt en vastgelegd in de definitieve maatwerkafpraak. Welk bedrag precies redelijk en noodzakelijk is, moet nader worden bekeken en zal ook onderdeel zijn van de onderhandelingen. Het is vanuit dat perspectief voor de positie van de staat niet goed om hier op dit moment nader op in te gaan.

Vraag 43

Wat is de reksom achter de 200 miljoen euro die de Staat bereid is te lenen om de overstap naar biomethaan of groene waterstof mogelijk te maken? Hoe waarschijnlijk is het dat dit bedrag voldoende is om de lock-in van aardgas te voorkomen? Als TSN geen gebruik maakt van de lening en niet overgaat op biomethaan of groene waterstof, wat gebeurt er dan?

Antwoord 43

Bij het bepalen van het steunbedrag voor de lening van waterstof en/of biomethaan is rekening gehouden met verschillende factoren, waaronder de benodigde hoeveelheden waterstof en/of biomethaan, de verwachte prijzen van aardgas, ETS, groene waterstof en biomethaan en het beschikbare budget. Als TSN besluit om gedurende de gehele periode (2032–2037) geen groene waterstof en/of biomethaan in te kopen, dan moet de lening inclusief rente en een mogelijke boete (terug)betaald worden aan de staat. De hoogte van deze sanctie is afhankelijk van de reden waarom TSN geen groene waterstof en/of biomethaan heeft ingekocht. Het voorkomen van een lock-in op aardgas is ook een van de eisen die volgt uit het relevante Europese staatssteunkader.

Vraag 44

Onderschrijft u dat, om eventueel gebruik te maken van het genoemde clawback mechanisme, het nodig is dat de Staat inzicht heeft in de rendementen die gemaakt worden en dus ook in de geldstromen tussen TSN en

Tata Steel Limited (TSL)? Heeft u dit ook besproken met TSN en TSL? Hoe gaan zijn inzicht geven in de bedrijfsvoering?

Antwoord 44

Een goede monitoring van de afspraken is vereist om vast te stellen of de afgesproken doelen worden behaald, of de projecten conform afspraken worden uitgevoerd en of bijsturing nodig is. Ook voor het clawback mechanisme, bedoeld om oversubsidiëring te voorkomen, is inzicht nodig in de financiële situatie van het bedrijf. De manier waarop deze monitoring wordt ingericht is onderdeel van de maatwerkafpraak en wordt de komende periode verder uitgewerkt.

Vraag 45

Hoe is de 600 miljoen euro berekend voor additionele maatregelen voor gezondheids- en milieuwinst?

Antwoord 45

Op grond van het relevante staatssteunkader van de Europese Commissie mag een staat, onder voorwaarden, deel van de totale investeringskosten subsidiëren. In het bepalen van de gezondheids- en milieuwinst is vanuit de staat daarbinnen gezocht naar een ambitieus, doelmatig en haalbaar pakket van maatregelen. Het kabinet is van mening dat met het huidige plan en de bijdrage van de staat een zeer forse en kosteneffectieve verbetering plaatsvindt van de leefomgeving voor omwonenden.

Vraag 46

Welke scenario's heeft u gezien die aantonen dat met de voorgenomen investeringen TSN tot de meest concurrerende Europese staalproducenten zal behoren? Welke aannames zijn daarbij gedaan voor de prijzen van CO₂, kolen, ijzererts, gas, wind op zee, groene waterstof, etc.? Hoe verhoudt dit zich tot de prijs van zonne-energie in Zuid-Europa en Noord-Afrika ofwel kan TSN concurreren met dergelijke locaties gezien de lage kosten van zonne-energie?

Antwoord 46

Het kabinet maakt bij dit scenario gebruik van de analyse uit het rapport van Wijers/Blom²¹. Ook de AMVI beschouwt het rapport van Wijers/Blom als onverminderd relevant en heeft het gebruikt in haar advies.

In heel Europa wordt gewerkt aan de verduurzaming van de staalsector. Wijers/Blom hebben hierover aangegeven dat staalproductie in landen zoals Zweden en Spanje een kostenvoordeel oplevert, vanwege de beschikbaarheid van groene energie (zon, wind, waterkracht). Echter, de opbouw van nieuwe fabrieken kost veel tijd en geld. En elders in Europa, bijvoorbeeld in Zweden en Spanje, gaat het verduurzamen van de staalsector ook niet gemakkelijk: er doen zich onder andere problemen voor met elektriciteitsnetwerken en de beschikbaarheid en betaalbaarheid van waterstof.

Uit het rapport van Wijers/Blom blijkt dat TSN de potentie heeft om binnen Europa een sterke concurrentiepositie te veroveren als producent van groen staal. Dit komt met name door haar gunstige ligging aan zee, dichtbij een diepzeehaven en nabij een aanlandingsplaats voor wind op zee en beperkte afhankelijkheid van binnenlands transport van goederen, energie en moleculen. Daarbij kan TSN gebruikmaken van bestaande infrastructuur voor de aan- en afvoer van grondstoffen en producten. Daarnaast leidt de geïntegreerde site van TSN tot proces- en kostenefficiëntie en heeft TSN een feedstockvoordeel door de eigen pelletfabriek. Volgens Wijers/Blom kan TSN door haar rol als grote gebruiker van duurzame energie de ontwikkeling van een duurzaam energiesysteem in Nederland aanjagen. Ook de AMVI geeft aan dat de transitie van Tata Steel een impuls kan geven aan de markt voor biomethaan of groene waterstof.

Vraag 47

Wat wordt bedoeld met de potentiële «coal ban»?

²¹ Kamerstukken 2023/2024, 32 813, nr. 1369, bijlage

Antwoord 47

De potentiële «coal ban» komt voort uit de aangenomen motie-Rooderkerk over het publiekrechtelijk borgen dat het industrieel gebruik van kolen op termijn wordt beëindigd²².

Het kabinet denkt bij de invulling van deze motie aan het op termijn invoeren van een verbod op grootschalig gebruik van fossiele kolen. Daardoor kan TSN op termijn geen staal meer produceren op basis van kolen.

Vraag 48

Kan het huidige stikstofsloot ervoor zorgen dat TSN niet kan gaan bouwen aan de nieuwe fabrieken?

Antwoord 48

In 2022 is de natuurvergunning, die in 2016 aan TSN is verleend, aangescherpt door het bevoegd gezag (de provincie Noord-Holland en de door haar gemandateerde omgevingsdienst Noord-Holland Noord). Dat betekent dat de ruimte van TSN voor de uitstoot van stikstof met ongeveer 8% wordt ingeperkt. Deze ruimte komt ten gunste van de natuur. Het staalbedrijf behoudt naar verwachting voldoende stikstofruimte om de komende jaren de omschakeling naar duurzame productie van groen staal mogelijk te maken, maar het is op dit moment te vroeg om hier een definitieve uitspraak over te doen. In 2026 zal het bevoegd gezag de natuurvergunning opnieuw actualiseren. Daarbij ligt de beoordeling bij het bevoegd gezag (de Provincie Noord-Holland).

²² Kamerstukken 2023/2024, 28 089, nr. 310, p1.